EDICIONS 62 PUBLICA L'OBRA COMPLETA D'UN DELS MESTRES DE LA POESIA CATALANA

Joan Vinyoli

El narrador i periodista Albert Vinyoli, fill del poeta, ens presenta una sentida lectura de l'obra del seu pare amb motiu de l'esperada publicació d'Obra poètica completa', que Edicions 62 i la Diputació de Barcelona acaben de presentar dins la luxosa col·lecció 'Clàssics Catalans', a cura de Xavier Macià. L'edició es distribueix en tres apartats. El primer inclou tots els llibres que Joan Vinyoli va publicar; el segon, els poemes inèdits o esparsos que no va incloure en cap llibre i el tercer aplega totes les traduccions, on destaquen les versions de Rilke

ALBERT VINYOLI

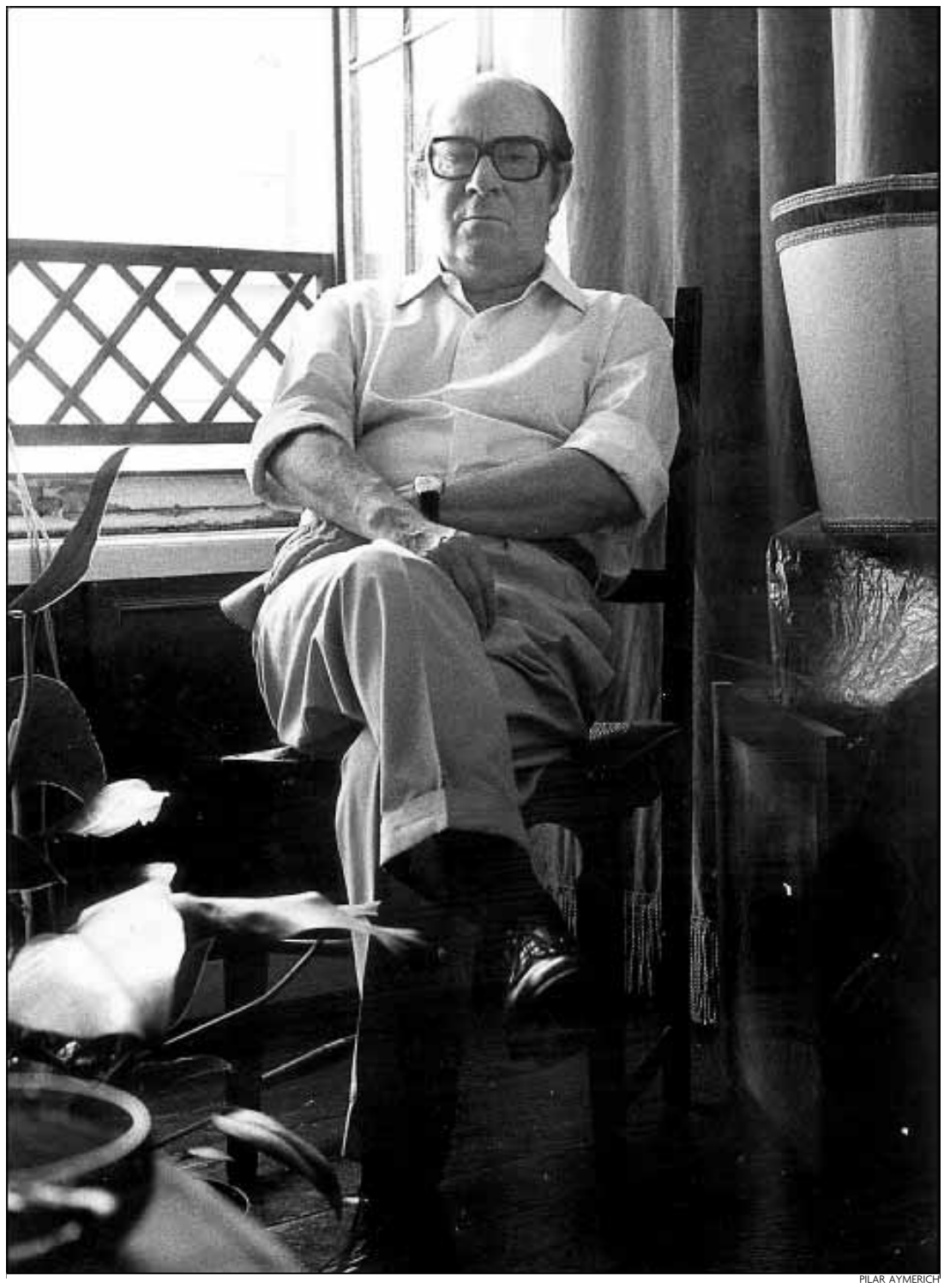

PILAR AYMERICH

El poeta Joan Vinyoli va alternar la poesia amb la traducció, especialment de Rilke

Són poques les paraules / per contar la vida...". Parlar de Joan Vinyoli és parlar de poesia. Parlar de poesia si per poesia s'entén la forma més destil·lada d'expressió a través de la paraula en què, en principi, més que la vertebració lògica del discurs, el que compta és l'eficàcia de l'impacte de les paraules, i si s'entén també que, per poder utilitzar-les a aquest nivell, de les paraules no se'n pot desaprofitar res; ni el seu significat ni la seva cadència ni la seva sonoritat ni la seva ubicació. L'obra de Vinyoli proposa aquesta definició. Valverde deia que la poesia la van inventar i la continuen inventant el nens quan canten allò d'"A la barrejada qui no surti, para!", per exemple. I probablement tenia molta part de raó. Però la poesia, segurament per necessitats evolutives o purament teòriques, va començar a allunyar-se relativament del cant per ser considerada en molts casos "allò que no és ni prosa ni teatre". A partir d'aquí, l'adjectiu *poètic* s'ha anat fent cada vegada més ambigu. Fins i tot de vegades es confon o s'associa amb *màgic*. Per alguna raó no gaire evident, a la poesia i a la màgia se'ls ha fet caminar moltes vegades per la mateixa carretera. De tota manera, quan es parla de poetes, molt més que de mags s'ha de parlar de portaveus o de mèdiums o, si voleu, d'intermediaris contundents entre realitats i paraules.

L'ATMOSFERA POÈTICA

En poesia les coses es diuen d'una manera molt compacta, fent servir només les paraules essencials que absorbeixen o invaliden la necessitat del discurs sencer i perfectament articulat. El lector de poesia sap que, per entendre un poeta, s'ha de deixar portar per l'atmosfera que crea la seva poesia i sap, també, que el poeta només li donarà les pistes estrictament necessàries perquè ell, tot sol i a la seva manera, acabi de recórrer la resta del camí. Si se'm permet la comparació, pel que fa al contingut, a la transcendència del discurs poètic, llegir un poeta és una mica com preguntar al cambrer del bar on és el lavabo: "Al fons a l'esquerra", que diu el cambrer, i som nosaltres els que hem d'acabar de recórrer el camí si és que volem arribar fins al final. Això fa que, si bé són molts els que es consideren poetes o que voldrien ser considerats com a tals, són pocs els que realment donen informació amb tanta eficàcia. Hi ha excel·lents escriptors de prosa amb resultats desastrosos com a poetes perquè quan es tracta de crear l'atmosfera necessària per convertir la paraula en un senyal discret i eficaç, en un punt de partida (mai d'arribada), el discurs lineal serveix de ben poca cosa. No és estrany que Pla fos tan poc aficionat a la poesia. O li venia gran o no li interessava gens ni mica o les dues coses. Tampoc és estrany que la poesia de Borges, per exemple, es mogui per nivells tan diferents dels de le seva prosa. No obstant, com de tota forma d'expressió, és molt difícil dir quina és bona o dolenta.

El que no és tan difícil, sinó més aviat necessari, és dir o tenir en compte la seva eficàcia. Cada escriptor és o hauria de ser eficaç en el seu terreny. El poeta, per aconseguir aquest veritable control de la paraula, per ser realment eficaç, ha d'estar realment *connectat*. Connectat amb què i amb qui? Doncs amb el seu món, amb l'àmbit compartit de persones, escenaris i esdeveniments en el sentit més àmpli. Per això dèiem que més que un mag, el poeta és un mèdium, un portaveu d'aquests escenaris, d'aquestes persones, d'aquests esdeveniments, impregnats de la seva mirada. Per entendre un poeta i la seva poesia sense perdre's en formalismes excessius, s'ha de saber descobrir-llegir la seva connexió o, si es vol, la seva vitalitat.

Joan Vinyoli. El món de Joan Vinyoli va ser el que un home vital com ell es va trobar cada dia al davant amb els seus avantatges i els seus desavantatges. No va necessitar construir cap món virtual ni fantasiós. No necessitava fer res de tot això. El que necessitava Vinyoli, i d'això va parlar essencialment en tota la seva obra, era que la paraula no el traís, no el decebés, que no el distanciés, precisament, del (seu) món: "Pregunto si no és / un gran consol dir la paraula *pluges* / i fer que plogui tot un llarg / matí d'abril". Segurament en aquests quatre versos està resumit el plantejament literari i vital de Joan Vinyoli. Quan s'escriu, i sobretot a aquest nivell, no només es busca expressar emocions o sentiments o el que sigui, sinó eliminar, resoldre aquesta escletxa entre paraula i realitat que per Vinyoli és l'esdeveniment primordial. Tasca no gens fàcil, ambiciosa i arriscada, també. Arriscada perquè molt bé podria succeir que el final de l'escletxa fos també el *final* de la paraula o potser el pas a l'altra *banda* de la paraula.

EL POEMA MÉS PUR

Vinyoli, intuïtivament i gairebé des del començament, no va poder evitar entrar en el nucli de la poesia i ja no en va poder sortir. Tocat aquest punt, li va ser gairebé impossible enganyar-se experimentant o jugant o pretenent innovar o conservar o transgredir o fer pàtria o el que no sigui pàtria. Vinyoli mai no va poder posar intencionadament la seva poesia al servei de res més que no fos d'ella mateixa, per servir-la com a objecte pur, no com a comentari. Aquí no va haver-hi concessions ni explicacions. Vinyoli es va convertir en una mena d'*hiperrealista* en un procés irreversible de nuesa en un món que necessitava (i potser necessita encara) molts filtres i molts decorats per no crear suspicàcies o actituds defensives.

Dels seus contemporanis –parlem de poetes, naturalment– molts dels quals també jugaven fort, n'hi va haver alguns que es van poder protegir amb una pantalla d'erudició, d'altres amb una certa arrogància i d'altres van deixar que els seus poemes caiguessin elegantment dels llits dels seus amors, ja de matinada, quan tot s'havia acabat. En aquest sentit, Joan Vinyoli no va saber protegir-se. No va poder evitar anar a pèl, a pit descobert, no va poder evitar enfrontar-se directament amb allò que

➤ ➤ ➤

Arxiu Municipal de Girona. Avui. 31/5/2001. Pàgina 72

PUBLICACIÓ DE L'OBRA COMPLETA DE JOAN VINYOLI

➤ ➤ ➤

millor li sortia i que més li agradava, la poesia, per veure si realment aquí s'acabava la cosa o si encara ni'hi havia més. Sense premeditar-ho, Vinyoli es va trobar en un camí que no permetia tornar enrere ni tampoc el fracàs, immers en un cara a cara universal entre realitat i paraula. Amb això, i potser sense saber-ho, va condemnar irremissiblement la seva poesia a l'èxit (poètic, que no social).

Com el Montalbano de Camilleri o el Marlowe de Chandler, al mistèri propi del gènere en Vinyoli també hi afegeix el seu misteri personal congènit. Moltalbano i Marlowe a més de portar-nos per la intriga de la trama argumental, no deixen d'interrogar-se per veure si descobreixen d'una vegada per què s'han fet policies o detectius... En Vinyoli, poeta. Vinyoli qüestiona la poesia, el ser poeta, constantment; "Per què tantes violes / de separació? / xiscles de tren i mira...". I això, en certa manera, és un luxe. Vinyoli en cap moment no dubta de si és o no és poeta o de si la seva és una bona poesia o no. Això ho tenia molt clar. El que no va tenir gens clar fins ja molt cap al final va ser si valia o no la pena o, dit d'una altra manera, si el que ell, l'home, buscava ho podria trobar a través del ser poeta i escriure poesia. Aquests plantejaments no els podia evitar alhora que li impedien conviure tranquil·lament amb la poesia i el seu entorn social.

Vinyoli va ser entranyable i incòmode a la vegada. Malgrat que van ser bastants els que van reconèixer que ja havia fet el *doctorat*, ell això no ho sabia o no ho considerava suficient. El que ell volia, al preu que fos, per damunt de càtedres i doctorats, era trobar algun senyal que li donés la resposta definitiva al seu plantejament. No es va distreure ni en polítiques ni en estètiques ni en res que el pogués apartar d'aquesta recerca. Això el va situar com a poeta i com a persona en una solitud peculiar, potser excessiva, alleugerida per alguns bons amics que el van entendre i per una dona, la seva muller, que, instintivament i com va poder, li feia de contrapès al ser molt més partidària de disfrutar raonablement de la vida que no de capficar-se en un recorregut, en aquell moment gairebé impossible per raons òbvies, en què es podia estavellar. Vinyoli com a poeta no es va estavellar en absolut, sinó al contrari, però no s'ho va passar gaire bé. No va aconseguir fins al final, com dèiem, molt al final, resoldre el problema de l'escletxa entre realitat i paraula o, com a mínim, entendre per on havien d'anar les coses en aquest sentit. Ja en el llit de la clínica, pocs dies abans de morir, va dir molt tranquil·lament i molt de debò, que potser li caldria esborrar tot el que havia escrit i començar de nou. El més curiós va ser que en el mateix moment en què deia això, va entrar una de les infermeres per portar-li algun medicament i demanar-li molt emocionada si li podia dedicar el seu últim llibre, *Passeig d'aniversari*.

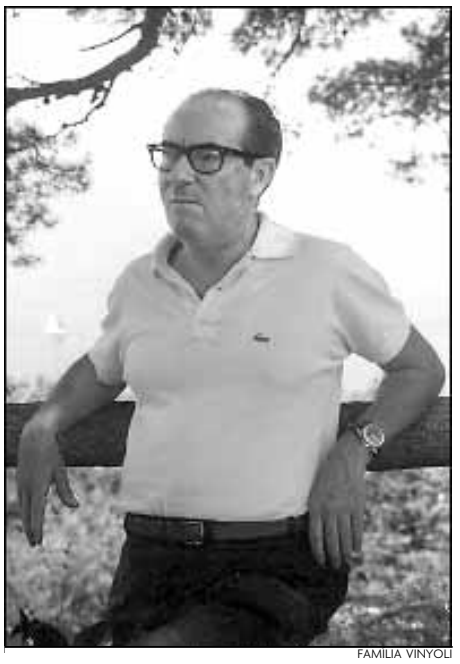

FAMÍLIA VINYOLI

Joan Vinyoli

Vinyoli passava del sentir-se poderós i poeta complet a sentir-se absolutament desconcertat i insegur davant situacions que li costava d'entendre o d'acceptar. Havia arribat a un punt en què la vida el fascinava i el repugnava a parts iguals fins que, ja molt al final (una altra vegada), va descobrir la importància de coses tan aparentment senzilles com el cos, la salut, en definitiva. A Vinyoli, si hem de ser sincers, i remuntant cap als seus principis, la vida li encantava i l'interessava de tal manera que es va fer poeta. Després la vida se li va presentar, com a tothom, amb els seus més i els seus menys. No obstant, en el seu cas, els menys sempre li van venir pel mateix costat: no trobar el terreny adobat per poder expressar amb tota claredat les bases més profundes de la seva recerca, un àmbit densament espiritual. Espiritual en el sentit més àmpli de la paraula i no religiós o metafísic, tal com s'ha dit en alguna ocasió. Recordem només alguns dels seus poetes: Rilke, Hölderlin, Carner, Li Po...

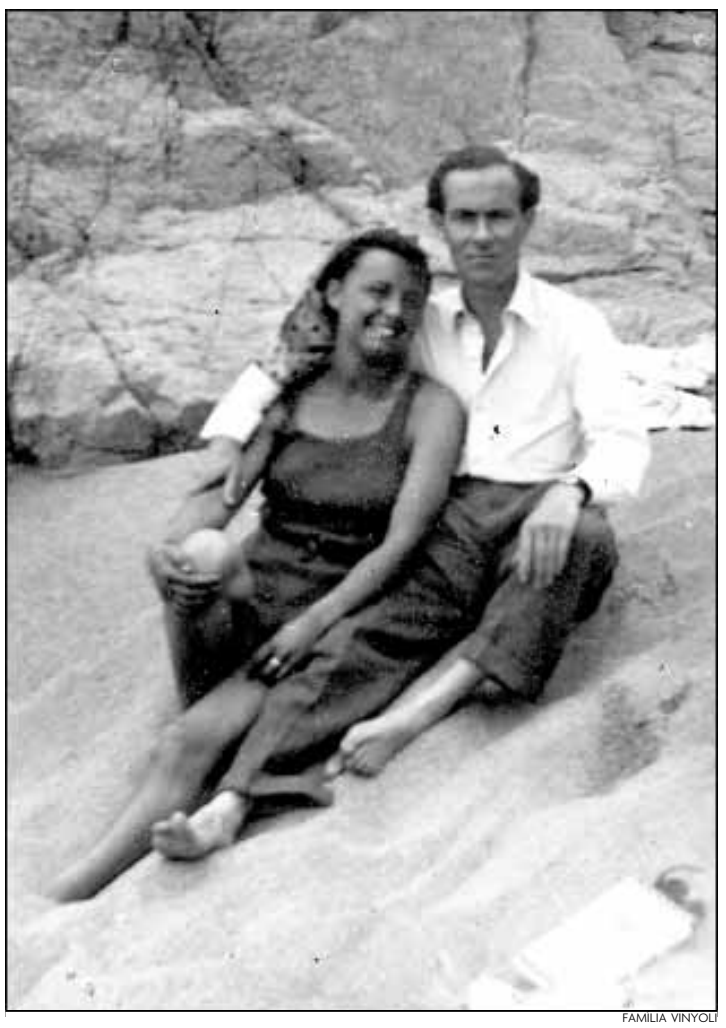

FAMÍLIA VINYOLI

Joan Vinyoli amb la seva esposa

QUEDAR-SE FORA DE JOC

De jove li havia costat menys moure's per aquests camins, però la maduresa el va trobar en un moment en què aquests conreus entraven en franca decadència i això el va portar a haver de constrenyir i adequar tota aquesta càrrega en una època que començava a desmarcar-se de determinats continguts per decantar-se cap a l'enginy, l'erudició, el *savoir faire* i la política. Això sovint el deixava fora de joc. El seu no acabava d'encaixar amb aquests plantejaments. Però no va desistir i va continuar per aquest camí fins que un dia va dir prou, que ja portava molts anys treballant, que estava cansat. Aleshores es va estirar al llit, esgotat, per descansar i considerar la possibilitat de tornar a començar després del descans...

"Em queden poques hores / de fum i de conversa / tocant, ulls clucs, la llarga esquena / de gos del temps adormissat als peus".

L'APARADOR

J.D. Salinger, *El vigilant en el camp de sègol.* Traducció d'Ernest Riera i Josep M. Fonalleras. Empúries. Barcelona, 2001.

Reedició en butxaca d'una de les obres cabdals, no només de J.D. Salinger, sinó també de la literatura universal del segle XX. L'autor nord-americà va escriure aquesta obra el 1945, tot i que la va revisar el 1973.

Llorenç Capdevila, *El color del crepuscle.* Columna. Barcelona, 2001.

Aquesta obra, que va guanyar el primer premi Leandre Colomer de novel·la d'història de Catalunya, ens explica com ser jueu convers a la Catalunya del final del segle XIV no era gens fàcil. Encara menys, enmig d'una trama sòrdida amb una intriga amb robatoris i assassinats.

Francesc Ruiz, Rosa Sanz i Jordi Solé, *Diccionari de sociolingüística.* Enciclopèdia Catalana. Barcelona, 2001.

Aquest diccionari explica els conceptes de la sociolingüística des d'un punt de vista ampli. Comprèn, entre d'altres, els àmbits de la sociologia de la llengua, la planificació lingüística, el dret lingüístic, la història social de la llengua...

Pep Coll, *Quan Judes era fadrí i sa mare festejava.* La Magrana. Barcelona, 2001.

Reedició d'aquesta obra que Pep Coll va escriure el 1989. Recull de les millors llegendes del Pallars: les més divertides, les més fantàstiques i les més curioses. És un retrat d'una societat rural a punt de desaparèixer, una reivindicació intel·ligent d'una època que ja no tornarà.

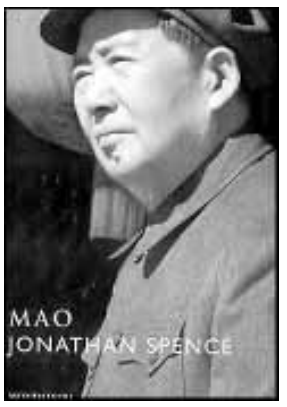

Jonathan Spencer, *Mao.* Traducció de Cristóbal Pera. Mondadori. Barcelona, 2001.

Biografia del líder Mao Zedong, des dels seus orígens humils a la Xina rural fins a l'arribada al poder absolut. Spencer mostra la grandesa paradoxal de Mao, que va convertir en dogma la seva personal i excèntrica visió del marxisme.

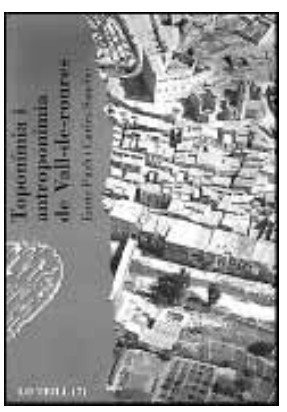

Enric Puch i Carles Sancho, *Toponímia i antroponímia de Vall-de-roures.* Associació Cultural del Matarranya. Calaceit, 2000.

Aquest treball és un recull exhaustiu dels topònims del municipi de Vall-de-roures. Molts provenen de la tradició oral però també n'hi ha de localitzats en arxius particulars i en diverses publicacions.

Arxiu Municipal de Girona. Avui. 31/5/2001. Pàgina 73